

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Krista Otto
VARAJASE VÕÕRKEELEÕPPE EELISTEST JA PROBLEEMIDEST
TARTU LASTEAEDADE VÕÕRKEELEÕPETAJATE ARVAMUSTE PÕHJAL
bakalaureusetöö

Juhendaja: Esta Sikkal

Läbiv pealkiri: Võõrkeeleõpe lasteaias

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Esta Sikkal (MA, saksa keel ja kirjandus)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Pille Villems (MA, hariduse juhtimine)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Resüme

Varajase võõrkeeleeõppe eelistest ja probleemidest Tartu lasteaedade võõrkeeleeõpetajate arvamuste põhjal

Töö teoreetilises osas antakse ülevaade varajasest võõrkeeleeõppest; õpetaja rollist, väljaõppest ning varajase võõrkeeleeõppe võimalikest eelistest ja probleemidest. Uurimuse eesmärgiks oli anda ülevaade varajase võõrkeeleeõppe eeliste ja probleemide kohta varajase võõrkeeleeõpetajate arvamuste põhjal. Töö uurimuslikus osas esitleb autor kuue Tartu varajase võõrkeeleeõpetajate seas läbiviidud poolstruktureeritud intervjuude tulemusi. Uurimuse tulemustest selgus, et varajase võõrkeeleeõppe eelistena nimetati lapse mitmekülgset arengut ning ettevalmistust kooliks või tulevikuks; probleemina toodi välja lapsevanemate vähest teadlikkust varajase võõrkeeleeõppe olemusest ning suurt ajakulu tegevuse ettevalmistusteks ning sobivate õppematerjalide puudust ning vähest koolitust. Õpetajad leidsid, et varajase võõrkeeleeõppe levikut Eestis takistab enim kvalifitseeritud õpetajate puudus, lasteaedade materiaalsete ressursside vähesus.

Märksõnad: varajase võõrkeeleeõppe põhimõtted, õpetaja roll, varajase võõrkeeleeõppe eelised ja probleemid.

Abstract

About advantages and problems of early foreign language learning based on opinions of foreign language teachers who teach in Tartu kindergartens

Theoretical part views early foreign language learning; role of the teacher, training and possible advantages and problems of early foreign language learning. The aim of the research was to give review about advantages and problems of early foreign language learning based on teachers opinions. In exploratory part the author presents the results of six semi-structured interviews, conducted among Tartu early foreign language teachers. The research results showed that as an advantage of early foreign language learning, mostly child's versatile development and preparation for school or future was brought out; as problems, parents lack of awareness about early foreign language learning nature and big time expenditure for activities preparation and lack of proper learning materials and little training were brought out. Teachers thought that distribution of early foreign language learning in Estonia is hindered mostly by lack of qualified teachers, scarcity in kindergartens material resources and parents lack of awareness.

Keywords: early foreign language principles, the role of early foreign language teacher, advantages and problems of early foreign language learning

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sissejuhatus	4
<i>Varajane võõrkeeleõpe Eestis</i>	4
<i>Varajase võõrkeeleõppe mõiste ja põhimõtted</i>	5
<i>Varajase võõrkeele omandamine või õppimine ja kriitiline periood</i>	6
<i>Õpetaja roll ja väljaõpe</i>	7
<i>Varajase võõrkeeleõppe eelised</i>	8
<i>Varajase võõrkeeleõppe puudused</i>	9
<i>Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused</i>	10
Metoodika.....	11
<i>Valim</i>	13
<i>Mõõtevahendid</i>	13
<i>Protseduur ja uurimiseetikaga arvestamine</i>	14
Tulemused	15
Arutelu.....	21
Tänuõnad	25
Autorsuse kinnitus	25
Kasutatud kirjandus.....	26
Lisad	29

Sissejuhatus

Tänapäeval kasutavad lapsed juba üsna varakult arvutit või mõnda muud elektroonilist vahendit, mille kasutamise keeleks on sageli võõrkeel, enamasti on selleks inglise keel. Seega puutuvad nad võõrkeeltega kokku juba varajases eas. Terves maailmas on märgata tendentsi, et võõrkeeli hakatakse õppima üha varajasemas eas (Widlok, Petravic, Org & Romcea, 2010). Teemakohase kirjandusega tutvudes selgus, et võõrkeele õppel lasteaias on rohkem eelised kui miinuseid. Suurimateks eelisteks varajases eas keelt õppides on see, et laps omandab keele kiiremini ning räägib aktsendivabamalt (Ghasemi & Hashemi, 2011; Rannut, 2000). Lähtudes kirjandusest (Reilly & Ward, 2003; Widlok et al., 2010), võib esile tuua mõned varajase võõrkeeleeõppe probleemid õpetaja jaoks: näiteks puudub alushariduse õppekavas konkreetne strateegia võõrkeeleeõppeks ning ühine arusaam laste õpetamise metoodikast ja vajalikust väljaõppest. Lapsel võib olla tähelepanu hajuv või esineda keskendumisraskusi (Widlok, 2010). Lõputöö probleem lähtub teoreetikute arvamusest, et varajane algus ise ei kindlusta alati võõrkeeleeõppes paremaid tulemusi, vaid omavahel on tihedalt seotud nii vanus, õpetuse kvaliteet kui ka õppele kuluv aeg (Ghasemi & Hashemi, 2011; *A policy handbook*, 2011; Gasteiger-Klicpera, Knapp, Kucharz, Schabmann & Schmidt, 2009; Widlok et al., 2010).

Käesolev töö annab teoreetilises osas lugejale ülevaate varajase võõrkeeleeõppest, selle eelistest ja puudustest ning kirjeldab varajase võõrkeeleeõppe õpetaja rolli. Uurimuse eesmärk on anda ülevaade lasteaedade võõrkeele õpetajate arvamustest varajase võõrkeeleeõppe eeliste ja probleemide kohta, samuti varajase võõrkeeleeõppe levikuga seonduvast.

Varajane võõrkeeleeõpe Eestis

Eurobaromeetri 2012. aastal toimunud uuringu „Eurooplased ja keeled“ põhjal arvab 98% eurooplastest, et võõrkeelte oskus on nende lastele tulevikus kasulik. Aastal 2002 seadis Euroopa Liit eesmärgiks varajases eas võõrkeelte õppimise. 2012. a Eurobaromeetri uuringu järgi on 72% eurooplastest selle eesmärgiga nõus (Euroopa Komisjon. Pressi-teade, 2012, 21. juuni).

Euroopa Komisjoni ülevaade (*Country summaries*, 2011) nendib, et ainult 7,3% Eesti lasteasutustes on võimalik õppida võõrkeeli. Lisaks tuuakse välja, et enamasti on lasteaedades võimalik õppida ainult inglise keelt, ühes küsitletud lasteaias sai õppida vene keelt ning seitsmes saksa keelt. Eesti Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2010) pole võõrkeele õpetamise teemat käsitletud, kuid 2009. aastal Haridusministeeriumi koostatud dokumendis „Eesti Võõrkeelte strateegia aastani 2015“ mainitakse, et kõikides koolieelsetest lasteasutustes üle Eesti tuleks tagada ühtlane võõrkeele õpe.

Tallinna Saksa Kultuuriinstituut alustas 2007. aastal projektiga „Saksa keel lasteaias“, mil kaheksa kuu jooksul õppisid kolme Harjumaa lasteaia kolme kuni kuue aastased lapsed läbi laulude, mängude ja liikumise saksa keelt. 2012. aasta alguseks on saksa keelt õpetavate lasteaedade arv mitmekordselt kasvanud. Hetkeseisuga on Goethe Instituudi kodulehe (Goethe Institut Estland, s.a.) andmetel Tartus kümme lasteaeda, kus õpetatakse saksa keelt, ning üks kool, kus saab juba esimesest klassist saksa või inglise keelt õppida.

Andmed Tartu linna lasteaedade võõrkeele õppe kohta on kogutud töö autori poolt ise e-posti teel. Tartu linna kodulehe (s.a.) andmetel on Tartu linnas seitse eralasteasutust ja 31 munitsipaallasteasutust. Saadud andmetest selgus, et võõrkeeleõpet pakutakse 18 lasteasutuses. Inglise keelt õpetatakse 12 ning saksa keelt üheksas lasteasutuses. Kõigis küsitlusele vastanud lasteasutustes toimus võõrkeele õpe huviringi tasemel. Saksa keele puhul on õpetajad saanud vastava väljaõppe Saksa Kultuuri Instituudilt ning inglise keele õpet annavad valdavalt Fredey keelekooli töötajad.

Varajase võõrkeeleõppe mõiste ja põhimõtted

Varajase võõrkeele õppe all mõeldakse eelkõige koolieelses eas võõrkeele õppimist (Widlok et al., 2010). Euroopa Komisjoni (2011) käsiraamatus tõlgendatakse mõistet võõrkeel kui keelt, mida õpitakse (eel)kooli kontekstis või spetsiaalses keeletunnis ja on erinev emakeelest või esimesest keelest, õppekeelest või teisest keelest (*A policy handbook*, 2011). Suurimaks erinevuseks toob Widlok et al. (2010) välja asjaolu, et varajase võõrkeeleõppe puhul lapsed ei pea saavutama kindlat keeletaset ega kindlat keeleoskust.

Varajase võõrkeeleõppe edukuse seisukohalt on olulised järgnevad õppetegevuste põhimõtted (Ruutmets & Saluveer, 2008; Widlok et al., 2010; Widlok et al., 2008; Baker, 2005; Cameron, 2011; Rannut, 2000; Erichsen & Hönscheidt-Erichsen, 2010):

- lapsekeskne, lõbus ja mänguline õppimine;
- võõrkeeleõppe raames lapse emotsionaalsete, sotsiaalsete ja motoorsete oskuste arendamine;
- lapse elukogemuse ja maailmatunnetusega arvestamine (eesmärgid, teemad, õpisisu ja õppevormid peaksid olema igapäevaelulised, lapsele kasulikud);
- keeleoskuse edendamine käib spiraalikuljuselt edasi liikudes; kasutama peaks ainevaldkondade vahelist integratsiooni;
- õppimine läbi näitlikkustamise, jäljendamise, avastamise ja mängude;
- valdavalt kasutatäitmismeetodi (TPR- total physical response) kasutamine;

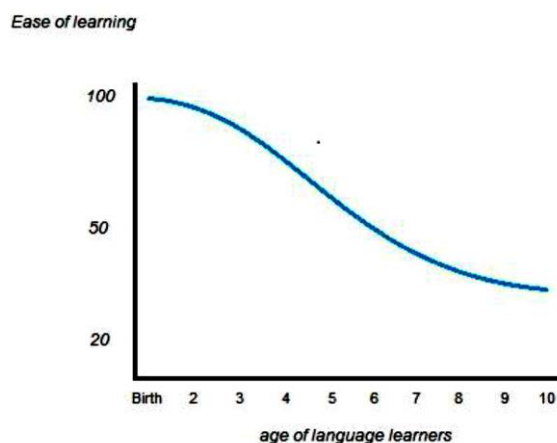
- laste keeleteadlikkuse arendamine (tähelepanu juhtimine) erinevate keelte sarnasustele ja erinevustele;
- vahetu tagasiside andmine lapsele; vigade parandamine positiivse tagasiside strateegiate abil.

Varajase võõrkeele omandamine või õppimine ja kriitiline periood

Keele õppimisel ja keele omandamisel tuleb vahet teha. Ghasemi & Hashemi (2011) usuvad, et keel on omandatav, see toimub loomulikult, lapsed sünnivad juba võimega keelt omandada. Baker (2005) rõhutab sama aspekti, et esimestel kooliaastatel keelt ei õpita, vaid pigem omandatakse. Ta toob välja põhjendused, miks väiksemad lapsed keelt nii kergesti omandavad: õppetöös kasutatav keel on võrdlemisi lihtne, üheselt mõistetav-imateeritav ning õppetöö sisaldab palju tegevust, rollimänge ja suhtlemist teiste lastega. Kuigi enamik autoritest on arvamusel, et lapsed vähemalt kuni koolieani omandavad võõrkeeli (holofraaside automaatne omandamine), on varajasel võõrkeelel ka õppimise tunnused, näiteks iseseisev võõrkeele fraaside laiendamine ja asendamine (Ruutmets & Saluveer, 2008).

Varajase võõrkeeleõppe puhul on oluline kriitilise perioodi mõiste, mille puhul rõhutatakse ajavahemiku olulisust, mil võõrkeele õpe on kergem (Ruutmets & Saluveer, 2008). Samas arvatakse, et sellist kriitilist iga võõrkeeleõppes ei pruugi üldse olla (Abello-Contesse, 2008), sest uurimused pole üheselt sellist murdepunkti keeleõpingutest veel avastanud (Cameron, 2011; Baker 2005). Lapsed õpivad enne puberteeti keeli väga efektiivselt, kuna nende aju ja hääldusorganid on veel piisavalt plastilised (Cameron, 2011). Ghasemi & Hashemi (2011) väidavad uurimustes, et lapsed suudavad varajases eas õppida isegi kuni viit keelt. Cheouri, Shestakova, Alku, Ceponiene'i & Näätäneni (2002) uurimus näitas, et kolme kuni kuue aastased lapsed suudavad erinevate keelte häälikutel vahet teha juba siis, kui on viibinud kaks kuud keele keskkonnas.

Tänapäeval pole veel ühte kindlat arusaama, millal on võõrkeeleõpingutega alustamiseks õige aeg või kuidas vanus mõjutab keele õppimist (Ruutmets & Saluveer, 2008), kuid paljud autorid väidavad, et koolieelne iga on parim aeg keele omandamiseks (Reilly & Ward, 2003; Vos, s.a.; Levecke, 2009; Widlok et al., 2010; Rannut, 2000; Baker, s.a.; Ghasemi & Hashemi, 2011; Gasteiger-Klicpera et al., 2009). Seda iseloomustab järgnev joonis (vt joonis 1). Jooniselt on näha keeleõppe omandamise kerguse määra, mis kahaneb vanuse kasvades.

Joonis 1. Õppimise kergus erinevas vanuses (Ghasemi & Hashemi, 2011)

Õpetaja roll ja väljaõpe

Keeleõppe edukus oleneb suuresti võõrkeeleeõpetaja oskustest, tegevusest ja kogemusest (Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Widlok et al., 2010; Aukrust & Rydland, 2011). Rannuti (2000) arvates peab õpetaja olema heatujuline ning jagama lastele rohkelt tunnustust. Aukrusti & Rydlandi (2011) arvates on oluline, et õpetaja räägiks palju, kasutaks rohkesti erinevaid sõnu ja keerukamat suhtlust. Lapsi tuleks julgustada rääkima ning vigu ei tohiks koheselt parandada (Rannut, 2000), kuid õpetaja peaks suhtuma laste vigadesse kui olulisse informatsiooni, mis annab teada keeleõppe hetkeolukorrast, ning õpetaja peaks kasutama neid lapse edasise arengu toetamiseks (Widlok et al., 2010).

Jõgeva (2011) ja Widlok et al. (2010) on arvamusel, et varajase keeleõppe õpetaja peab olema hea võõrkeeleskaja ning lisaks veel hea lasteaiaõpetaja. Võõrkeeleeõpetaja peaks rääkima keelt korrektselt, spontaanselt, õige häälduse ja intonatsiooniga, vastasel korral on lastel võimatu omandada aktsendivaba hääldust (Ruut Mets & Saluveer, 2008; *A policy handbook*, 2011). Õpetajast oleneb palju, ta toob õppijateni kultuuridevahelise mõõtme, aidates neil õppida tundma keelt (arendada keeleteadlikkust) ja täiendada keeleõppe strateegiaid, mis oleksid abiks hilisemas elus. Ideaalseks peetakse, kui õpetaja õpetab oma emakeelt, sel juhul oleks tagatud õige hääldus, intonatsioon ning hea kultuuriline taust (Widlok et al., 2010).

Paljud autorid on üksmeelel, mida professionaalsem, kogenum on õpetaja, seda paremad on laste õpitulemused (Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Widlok et al., 2010). Õpetajal peaks olema Euroopa keeleõppe raamdokumendile vastav B2 või C1 keeleoskustase (Widlok et al., 2010). Soovituslik on, et õpetaja jagaks lastevanematele varajase võõrkeeleeõppe kohta

informatsiooni, kuna suhtumine keeleõppesse, kiitus ja julgustus väljaspool lasteaeda on tähtsateks teguriteks, mis mõjutavad lapse motivatsiooni keeleõpingutes (Widlok et al., 2010).

Varajase võõrkeeleõppe eelised

Varajasel võõrkeeleõppel on mitmeid eelised. Euroopa Komisjon (*A policy handbook*, 2011) tõdeb, et lapsed omandavad keeli intuiitiivselt (teadvustamata õppimine) läbi kuulamise ja loomingulise uurimise, mis on juhitud uudishimust. Mida rohkem on lapsed avatud erinevatele keeltele, seda suurem on nende võime arendada rütmitunnetust, fonoloogia ja keele intonatsiooni (*A policy handbook*, 2011). Nende hilisem potentsiaal omandada keele struktuure on samuti suurem. Mida pikem ja intensiivsem on keeleõppe periood, seda positiivsemat mõju see avaldab (*A policy handbook*, 2011; Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Widlok et al., 2010). Õpingute varakult alustamine kindlustab lastele kindlama ja vabama suulise eneseväljendusoskuse (Dominuguez & Pessoa, 2005; Levecke, 2009).

Mitmekülge ja eakohase keeleõppemetoodika korral õpib laps (kuni 10. eluaastani) võõrkeelt kiiremini, sest selles eas ollakse vastuvõtlikum ning vähem enesekriitiline (Rannut, 2000; Elvin, Maagero & Simonsen, 2007). Võõrkeeleõpe lasteaias soodustab lapse igakülget arengut ja positiivne õpikogemus lihtsustab hiljem teiste keelte õppimist (Tarvas & Jung, 2009; Rannut, 2000). Kui õppida keeli juba eelkoolieas, on tulevikus erinevaid võõrkeeli lihtsam õppida (Jõgeva, 2011, *A policy handbook*, 2011).

Paljud autorid (Ruutmets & Saluveer, 2008; Ghasemi & Hashemi, 2011; Baker, 2005; Bangma & Riemersma, 2011) toovad välja seaduspära, et varajases eas keeleõppega alustanud lapsed saavutavad parema või aktsendivaba häälduse. Selle põhjuseks peetakse lapse eas väljakujunevat hääldusmehhanismi, mis aitab kaasa lapse võõrkeelse häälduse omandamisele (Baker, 2005). Ghasemi & Hashemi (2011) rõhutavad, et lastel on keeleõppimiseks teatud eelsoodumused. Laste arenev aju võimaldab läbi viia keele omandamise protsesse, mis vanuse kasvades muutuvad. Ghasemi & Hashemi (2011) lisavad, et väikelapsed õpivad loomulikult, haarates vaistlikult teise keele reegleid, helisid, struktuure, hääletooni mustreid.

Reilly & Ward (2003) tõstavad esile, et varajane võõrkeeleõpe ei tekita lastes üleliigset stressi, lapsed on uudishimulikud, valmis õppima ja väga vastuvõtlikud, samuti pole neil veel negatiivseid kogemusi kooliga. Elvini, Maagero & Simonseni (2007) arvates tunnevad lapsed suurt uhkust ja rahulolu, kui nad saavad õpitud kellegagi jagada. Lastel, kellel on ligipääs rohkem kui ühele keelele, kannavad üle mõisteid ühest keelest teise, seega mitme keele õppimine aitab suurendada lapse kognitiivseid ehk tunnetuslikke oskusi, keskendumisvõimet ja edendab paindlikku mõtlemist.

Winsler, Diaz, Espinosa & Rodriguez (1999) väidavad, et võõrkeelt õppival lapsel on mitmeid eelised, näiteks paremad tunnetuslikud ja sotsiolingvistilised võimed. Levecke (2009) rõhutab, et võõrkeelee õppimine soodustab lapse üldist vaimset arengut ning parandab võimet lahendada keerulisi ülesandeid/probleeme ning suurendab teadlikkust emakeelest (*A policy handbook*, 2011). Bangma & Riemersma (2011) toovad välja varajase võõrkeeleeõppe plussid: lapsed suhtlevad kergemini, kiiremini ja paremini teiste inimestega; nad häbenevad uut keelt kasutada vähem kui täiskasvanud; lapsed haaravad sõnade tähendusi paremini.

Euroopa keeleoskuse uuringust (testiti 14 Euroopa riigi noorukeid) selgus, et ainult 42% valdab esimest võõrkeelt, seega on keeleoskuse tõstmise üheks võimaluseks võõrkeeleeõppe alustamine lasteaias (Euroopa Komisjoni Pressi-teade, 2012, 20. september). Widlok et al. (2010) toovad välja uuringud, mis kinnitavad, kui inglise keele asemel õpetada lapsele muud keelt (saksa, vene), siis võib see soodustada positiivse hoiaku tekkimist antud keelde ja kultuuri. Inglise keelt võib hakata õpetama kolm või neli aastat hiljem, kuid intensiivsemalt, nii, et soovitud keeleoskus ei jääks saavutamata (Widlok et al., 2010).

Varajase võõrkeeleeõppe puudused

Lastel võib esineda koostöö ja tähelepanuraskusi, mis teeb õpetaja töö raskemaks (Reilly & Ward, 2003). Paljud autorid on arvamusel, et mõnikord kulub palju aega organiseerimise peale, seetõttu on keeruline õpetada (Reilly & Ward, 2003). Õpetaja seisukohast võib problemaatiliseks lugeda ka sihtgrupile vastavate õppematerjalide vähesust (Sowersi, 1996). Nende puudus tekitab õpetajale lisatööd, sest õppematerjalid peab ise koostama. Vajadus on ühtsete õppematerjalide järele, mis sobiks nii lasteaeda kui ka esimesse kooliastmesse (Widlok et al., 2010). Omaette miinuseks, on Eesti oludes korraliku alusdokumendi või raamõppekava puudumine (Widlok et al., 2010). Samuti on puudus vastava haridusega õpetajatest, seetõttu tuleks lasteaia võõrkeeleeõpetajaid koolitada õppesuundadel, mis on varajase võõrkeelee õpetamisele spetsialiseerunud (Widlok et al., 2010).

Keeleõppe üheks miinuseks peetakse laste puhul emakeele tagaplaanile jäämist, kuid Winsler et al. (1999) uurimus tõestas, et teise keele õpe ei vähenda emakeele arengut, vaid vastupidi – mõlemad keeled arenevad paremini. Samuti võib võõrkeeleeõpetaja mittekorrektne hääldus laste keeleõppele halba mõju anda (Leung, 2012). Võõrkeeleeõpetus lasteaias on mõttekas eelkõige juhul kui lapsed saavad lasteaias õpitud keele arendamist koolis jätkata (Tarvas & Jung, 2009). Seetõttu on soovituslik koolil ja lasteaial omavahel koostööd teha, et organiseerida õppematerjale loogiliselt ja vältida dubleerimist (Widlok et al., 2010).

Uurimuse eesmärk, uurimisküsimused

Töö eesmärk on anda ülevaade lasteaia võõrkeeleeõpetajate arvamustest varajase võõrkeeleeõppe eelistest ja probleemidest ning viidata põhjustele, miks võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades levinud pole. Praegu pole Eestis sarnast uurimust autorile teadaolevalt veel tehtud.

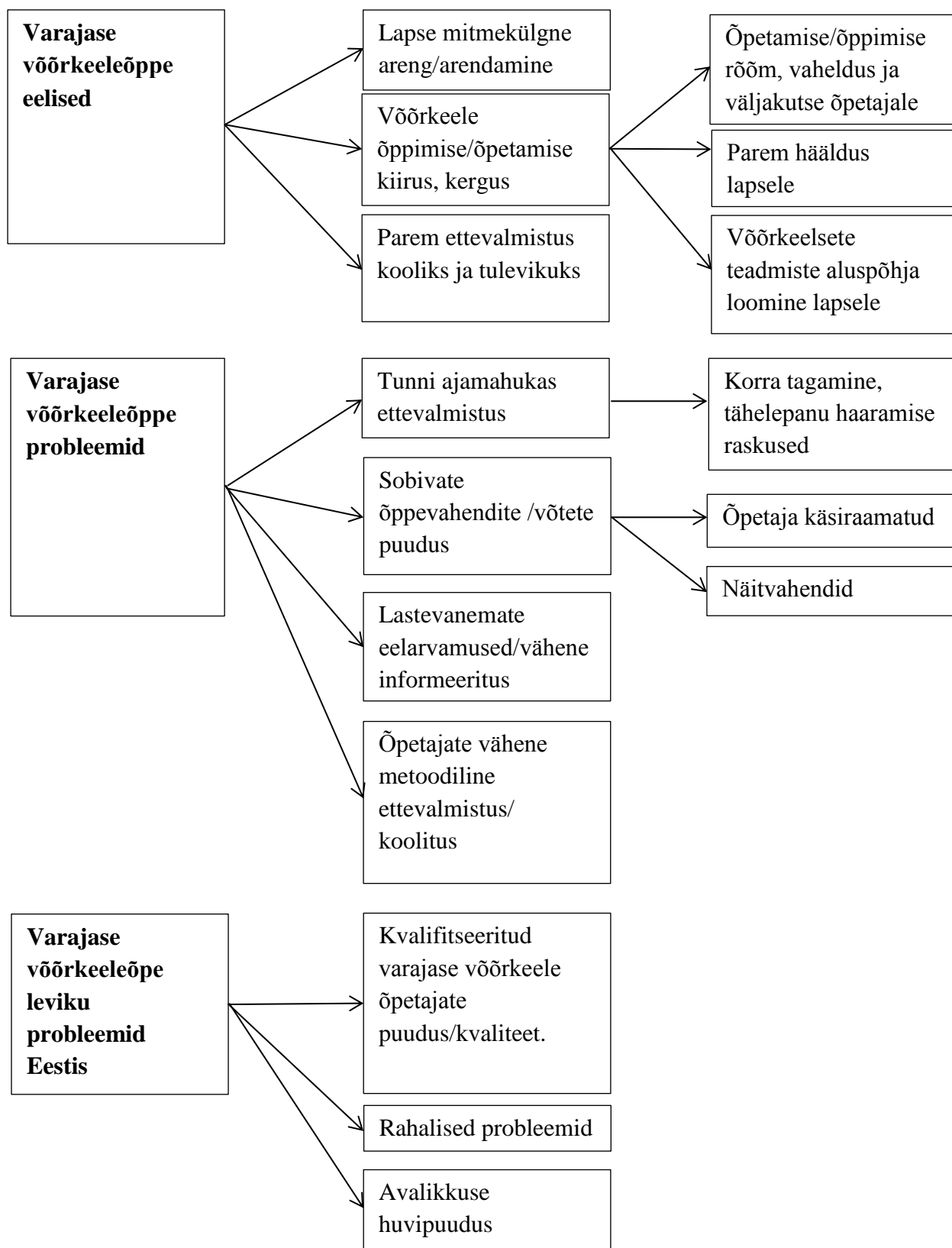
Töö autor soovib leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millised on lasteaia võõrkeeleeõpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe peamised eelised? Küsimuse abil soovitakse teada saada, milliseid eeliseid varajases eas võõrkeeli õppides/õpetades näevad õpetajad ise. Teemakohase kirjandusega tutvudes selgus, et võõrkeele õppel lasteaias on rohkem eeliseid kui puuduseid. Suurimateks eelisteks varajases eas keelt õppides on see, et laps omandab keele kiiremini (Rannut, 2000; Elvin, Maagero & Simonsen, 2007) ning räägib aktsendivabamalt (Ruutmets & Saluveer, 2008; Ghasemi & Hashemi, 2011).
2. Millised on lasteaia võõrkeeleeõpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe peamised probleemid? Küsimus kasvas välja töö teooria osast, kus tuuakse välja olulisemad võõrkeeleeõppe probleemid: sobilike õppematerjalide puudus (Sowers, 1996), varajase võõrkeele õpetajate ebapiisav koolitus (Widlok et al., 2010). Küsimuse eesmärgiks on teada saada, milliseid probleeme teadvustavad võõrkeele õpet andvad õpetajad ise.
3. Mis võib olla põhjuseks, et võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades levinud ei ole? Euroopa Komisjoni ülevaatest (*Country summaries*, 2011) selgub, et ainult 7,3% nende poolt küsitletud Eesti lasteasutustes on võimalik õppida (põhiliselt ainult huviringi tasemel) võõrkeeli.

Metoodika

Bakalaureusetöö põhineb kvalitatiivsel uurimisviisil. Uurimuse eesmärgiks on uuritavat nähtust mõista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2005)). Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud küsimustega intervjuud (vt lisa 1), eesmärgiga saada usaldusväärset teavet, mis annaksid vastuse püstitatud uurimisküsimustele. Uurimuse valiidsust on autor püüdnud tagada pilootintervjuu läbiviimisega, mille tulemusel kohendati intervjuu küsimustikku. Uurimuse objektiivsust tagamiseks on intervjueeritavatele esitatud ühesuguseid küsimusi.

Töös analüüsitud andmed on kogutud loomulikkus olukorras, kasutades vastavaid meetodeid, mida kvalitatiivne uurimisviis ette näeb (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2005)). Andmete kogumise vahendina eelistatakse inimesi ning uurimisobjektid on valitud eesmärgipäraselt. Töös kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, milles intervjueeritavate vastuseid uuritakse intensiivselt ning sarnase mõttega vastused kogutakse vastava alakategooria alla (Laherand, 2008). Kategooriate tekitamisel lähtuti Mayringi (2000) deduktiivsest ja induktiivsest kategoriseerimisest. Lähtuvalt uurimisküsimustest ning õpetajate analüüsitud vastustest saadi töösse järgnevad põhikategooriad: varajase võõrkeeelõppe eelised; varajase võõrkeeelõppe probleemid; varajase võõrkeeelõppe leviku probleemid Eestis (vt joonis 2), mille alla paigutati intervjuudest sobivad mõtted. Intervjuude korduva lugemise ja analüüsi käigus tekkisid koodid (vt lisa 2) ja nendest moodustati uued alakategooriad (vt joonis 2).

Joonis 2. Põhikategooriad (3) ja nendest tulenevad alakategooriad.

Valim

Uurimus viidi läbi Tartu linnas. Valmisse kuulus kuus Tartu linna erinevates lasteaedades õpetavat (kolm saksa ja kolm inglise keele) võõrkeeleõpetajat. Ükski õpetaja autorile eelnevalt tuttav ei olnud. Töös kasutati mugavusvalimit, valimi moodustamisel sai määravaks kontaktide lõputöö huvides kriteeriumitele vastavus ja kättesaadavus. Õpetajate kontaktid saadi Tartu linna lasteaedadesse saadetud e-mailide vastustest. Töö autor võttis kriteeriumitele vastavate õpetajatega e-kirja teel ühendust, palvega uurimuses osaleda. Autori poolt valimile esitatud kriteeriumi kohaselt õpetavad kõik intervjuueeritavad käesoleval hetkel vähemalt ühes Tartu linna lasteaias ühte võõrkeelt. Õpetajad, kes olid nõus, võtsid töö autoriga vabatahtlikult ise ühendust. Seejärel lepiti kokku intervjuu toimumise aeg ja koht. Küsitletud õpetajad olid varajases eas laste võõrkeele õpetamisega tegelenud esimesest kuni üheksa aastani.

Mõõtevahendid

Uurimuse mõõtevahendiks oli poolstruktureeritud küsimustega intervjuu (lisa 1), mille koostajaks ja läbiviijaks oli töö autor ise. Küsimused jagunesid nelja valdkonda, milles oli kolm kuni üheksa alaküsimust. Intervjuu alguses esitas töö autor õpetajatele viis küsimust taustinformatsiooni saamiseks.

Uurimisküsimusele *Millised on lasteaias võõrkeele õpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleõppe peamised eelised* soovis autor leida vastuse läbi järgmiste intervjuuküsimuste:

- Mis on Teie arvates varajase võõrkeele õppe eesmärkideks?
- Nimetage varajase võõrkeeleõppe võimalikke positiivseid külgi õpetaja jaoks.
- Milliseid varajase võõrkeeleõppe võimalikke positiivseid külgi lapse jaoks oskate välja tuua? Miks peaks laps juba lasteaias võõrkeeli õppima?

Uurimisküsimusele *Millised on lasteaias võõrkeele õpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleõppe peamised probleemid* püüdis autor leida vastuse järgnevate intervjuuküsimustega:

- Nimetage varajase võõrkeeleõppe võimalikke negatiivseid külgi lapse jaoks. Kas varajane võõrkeeleõpe võib lapsele ka kuidagi halvasti mõjuda? Kuidas, põhjendage?
- Milliseid varajase võõrkeeleõppe võimalikke negatiivseid külgi õpetaja jaoks oskate välja tuua?
- Millised võivad olla põhjused võõrkeeleõppest loobumiseks?
- Milliseid probleeme võib ette tulla seoses varajase võõrkeele õpetamisega?

- Millist informatsiooni olete jaganud/jagate lastevanematele seoses varajase võõrkeeleeõppega?

Uurimisküsimusele *Mis võib olla põhjuseks, et võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades levinud ei ole* tahtis autor leida vastuse läbi järgmiste intervjuuküsimuste:

- Mis võib olla Teie arvates selle põhjuseks, et võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades isegi huviringina (eriti väljaspool linnasid) väga levinud pole? Kas oskate tuua välja mõne sobiva lahenduse või võimaluse olukorra parendamiseks?

Protseduur ja uurimiseetikaga arvestamine

Töö kirjandusega ning andmekogumise instrumendi väljatöötamisega toimus ajavahemikul veebruar 2012 – märts 2013. Töö autor viis uurimuses mitteosaleva õpetajaga eelnevalt läbi pilootintervjuu. See oli vajalik korduste, ebakõlade väljaselgitamiseks, küsimustest arusaamise, nende piisavuse testimiseks ning andis võimaluse harjutada intervjuu läbiviimist ja diktofoni kasutamist. Pilootintervjuu tulemusel muudeti küsimuste esitamise järjekorda, lisati mõned lisaküsimused ning tehti otsus edaspidi intervjuuerides pöörata rohkem tähelepanu pikematele pausidele vastuste ootamise ajal. Pilootintervjuu tulemusi uurimuses ei kajastata.

Töö autor sai õpetajate kontaktid lasteaedades, kus õpetajad võõrkeelee huviringe läbiviivad, seejärel võeti õpetajatega meili teel ühendust, tutvustades iseennast, intervjuu eesmärki, teemat ja salvestamise viisi. Üks õpetaja keeldus uurimuses osalemast, mitmed teised ei reageerinud töö autori poolt saadetud kirjadele. Pärast nõusoleku saamist lepiti kokku sobiv aeg ja koht. Kokkulepitud aegadel sai intervjueriija õpetajatega kokku ja intervjuud viidi läbi vaiksetes eraldatud ruumides, kus segavaid helisid oli võimalikult vähe. Töö autor intervjueris ajavahemikul 15. märts kuni 5. aprill iga uurimuses osalenud õpetajat isiklikult, kõiki õpetajaid teavitati nii intervjuu eesmärkidest kui ka intervjuus osalemise vabatahtlikkusest ning sellest, et tulemused esitatakse anonüümselt. Enne intervjuu algust tutvustas töö autor intervjuu ja uurimuse eesmärki, ajalist poolt ning salvestamise olulisust ning vesteldi sissejuhatavalt võõrkeeleeõppe teemadel. Intervjuu algusesse oli planeeritud kergemad küsimused ning lõpupoole raskemad, küsimustele paluti vastata nii, kuidas osatakse ja aru saadakse, vajadusel esitas töö autor täpsustavaid lisaküsimusi. Kasutati poolstruktureeritud küsimustega intervjuud (vt lisa 1). Vestluse lõpus tänati intervjueritavaid. Kõikide uuritavatega saavutati hea kontakt.

Intervjuud transkribeeriti diktofoni salvestiselt võimalikult täpselt 2010. aasta aprillis. Intervjuud märgistati õpetatava keele ja numbritega, mille tähendust teab vaid töö autor.

Kategooriate juurde valiti transkriptsioonidest kõige asjakohasemad tsitaadid, püüti leida selliseid näiteid, mis sisaldaksid konkreetse kategooria parimaid näiteid/põhjendusi ning mis kinnitaksid kodeerimise ja kategoriseerimise tulemusi. Õpetajate tsitaate, mida töös kasutatakse pole uurija poolt muudetud. Vältimaks andmete sattumist kõrvalistesse kättesse kustutati kõik intervjuumaterjalid jäädavalt.

Transkribeerimisel juhendus töö autor raamatust „Kvalitatiivne uurimisviis“ (Laherand, 2008) võttes aluseks ühe seal kirjeldatud transkribeerimisviisi. Alljärgnevas peatükis leiduvate tsitaatide paremaks mõistmiseks selgitab autor transkriptsioonimärgid: (2) paus, sulgudes sekundid; (()) uurija märkused; e:i koolon vokaali järel näitab, et häälikut venitatakse.

Tulemused

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks, milleks oli ülevaate andmine võõrkeelee õpetajate arvamustest varajase võõrkeeleeõppe eelistest ja puudustest sealhulgas ka põhjustest, miks võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades isegi huviringi tasemel levinud ei ole, sõnastati kolm uurimisküsimust:

1. Millised on lasteaia võõrkeeleeõpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe peamised eelised?
2. Millised on lasteaia võõrkeeleeõpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe peamised probleemid?
3. Mis võib olla põhjuseks, et varajane võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades levinud ei ole? Selleks, et vastata uurimisküsimustele esitatakse tulemused deduktiivsete kategooriatena:
 1. Varajase võõrkeeleeõppe eelised
 2. Varajase võõrkeeleeõppe probleemid
 3. Varajase võõrkeeleeõppe leviku probleemid Eestis.

Lähtuvalt uurimisküsimustest ja intervjuude vastustest, tekkisid järgnevad induktiivsed alakategooriad:

1. Lapse mitmekülgne areng/arendamine; võõrkeelee õppimise/õpetamise kiirus, kergus; parem ettevalmistus kooliks ja tulevikuks.
2. Tunni ajamahukas ettevalmistus; sobivate õppevahendite/võtete puudus; lastevanemate eelarvamused/vähene informeeritus; õpetajate vähene metoodiline ettevalmistus/koolitus.
3. Kvalifitseeritud varajase võõrkeelee õpetajate puudus/kvaliteet; rahalised probleemid; avalikkuse huvipuudus.

Varajase võõrkeeleõppe eelised

Vastustes nimetati rohkelt eeliseid nii lapse kui ka õpetaja seisukohast, kusjuures küsimused tekitasid vastajates eriliselt positiivse hoiaku ja hea meeleolu.

Õpetaja 3: „*Oi, neid on palju. ((naeratades))*“

Lapse mitmekülgne areng/arendamine Võõrkeele õppe positiivsetest külgedest lapsele, olid neli õpetajaid nõus, et see laiendab lapse silmaringi ning laps omandab uusi teadmisi, laps saab teadmisi teisest kultuurist.

Õpetaja 6: „*Oskab teist keelt ja laps (kui oskab lugeda juba) saab ingliskeelsetest siltidest/reklaamidest aru. Laps teab, et eesti keel pole ainuke keel maailmas.*“

Õpetaja 3: „*(5) Kõik see mängulisus, muusika, teatrikülastus, meisterdusõhtud - see mitmekesistab, rikastab last.*“

Võõrkeele õppimise/õpetamise kiirus, kergus. Kaks õpetajat tõid välja ka, et kõigepealt laps harjub keelekeskkonnaga, lõpuks lapsele lihtsalt jääb keel külge. Üks õpetaja oli veendunud, et ilmtingimata laps omandab midagi ning võõrkeele õpe on lapsele kindlasti kasulik.

Õpetaja 3: „*... ülekülje kindlasti maha ei jookse.*“

Õpetaja 2: „*(6) Ta kuuleb (2) ja näeb (2) ja teeb midagi (käeline tegevus) kõik see koos (2) viib teda niimoodi, et ta nagu omandab midagi.*“

Üks õpetaja tõi välja, et tublimad lapsed, kes õpivad kolmandat aastat võõrkeelt, suudavad juba kergematel teemadel välismaalasega iseseisvalt suhelda. Õpetaja sõnas, et selles vanuses lapsed hakkavad kõige vastu huvi tundma ning seda on võõrkeeleõppes hea ära kasutada.

Toodi välja ka, et lastele on keeleõppimine väga kerge.

Õpetaja 5: „*Ta võib õppida kahte võõrkeelt korraga, lapsed on andekad.*“

Õpetaja 3: „*3-4.a. nad on kõige vastuvõtlikumad keelele ...*“

Õpetaja 4: „*Nad õpivad väga kiiresti. (3) Hullult lihtne on nii noorelt õppida.*“

- *Õpetamise/õppimise rõõm, vaheldus ja väljakutse õpetajale.* Õpetajad tõid välja, et lastele keele õpetamine on hea vaheldus, mis muuhulgas võimaldab õpetajal rääkida väga lihtsas inglise keeles.

Õpetaja 3: „*... Hea vaheldus igapäevatoole.*“

Teine õpetaja tõi välja jälle selle, et võõrkeele õppe on nagu kaks ühes: kasulik (arendab keeleoskust) aga samas on see lapsele ka lõbus, mänguline aeg ja teistmoodi tegevus.

Õpetaja 5: „*Lapse jaoks on see, et see on nii tore, tal on huvitav, teistmoodi kui tavaline päev, lõbus. Teiseks meeldiv on kasulikuga ühendatud.*“

Ühel õpetajal oli hea meel just õppekava puudumise üle, mis on heaks vahelduseks õpetaja töö juures.

Õpetaja 5: „*Varajases keeleõppes ongi hea, et õpetajal pole õppekava piiri ees, et ma pean nüüd sinna jõudma.*“

- *Parem hääldus lapsele.* Mõni õpetaja oli arvamusel, et laste hääldusoskus tuleb iseenesest ning loomulikult. Neli õpetajat mainis, et varajases eas omandavad lapsed hea hääldusoskuse.

Õpetaja 5: „*Siis laps oskab õigesti hääldada ja see tuleb tal loomulikult.*“

- *Võõrkeelsete teadmiste aluspõhja loomine lapsele.* Mõned õpetajad mainisid, et lapsed salvestavad palju ning nad ei pruugi neid teadmisi kohe kasutada, aga tulevikus on neil nende teadmiste pealt võimalik edasi õppida.

Õpetaja 2: „*Ma kujutan ette, et talle jääb nagu midagi (2) mällu ja mingi aja möödudes see tuleb uuesti meelde. Ma ei arva, et kui täna ütlen siis homme oskab.*“

Õpetaja 3: „... „tagariiulist“ oleks midagi võtta või millele üles ehitada.“

Parem ettevalmistus kooliks ja tulevikuks. Pooled intervjuueeritavatest õpetajatest tõid välja, et kui laps õpib lasteaias võõrkeeli, on tal koolis kergem. Arvati, et siis on lapsel soovitud kooli kergem sisse saada, kuna sisseastumiskatsetel on võõrkeele osa.

Õpetaja 5: „(5) *Eesmärk ongi see, et laps oleks ka tulevikus keeleõppes edukas ja see loob eelduse selleks. Või: kui tahab heasse kooli, kus on katsetel vaja sissesaamiseks head keeleoskust.*“

Neljal korral toodi välja asjaolu, et võõrkeeli osates on lapsel tulevikus kergem. Toodi välja, et kõrgkoolide õppekavad on sageli ingliskeelsed, mis lihtsustab ülikoolis õppimist.

Õpetaja 4: „... *See teeb edaspidi elu lihtsaks ...*“

Varajase võõrkeeleeõppe probleemid

Intervjuudest tuli välja, et osad õpetajad ei oskagi välja tuua võõrkeeleeõppe negatiivseid külgi lapse jaoks. Pikemalt mõeldes toodi siiski välja, et kui õpetaja hääldus pole korrektne võib see lapsele halba mõju anda.

Õpetaja 3: „(7) *Ma ei usu, et see lapsele midagi halba teeb. Võib-olla kui õpetaja õpetab ja räägib valesti siis laps salvestab endale ka valesti.*“

Tunni ajamahukas ettevalmistus. Toodi välja ka, et see on päris suur lisatöö õpetajale ning kui see kohustus on endale võetud, tuleks see lõpuni viia, mitte peale paari kuud loobuda.

Õpetaja 1: „... *Õpetaja ettevalmistust on väga palju, kuigi tundi on ju ainult 30 minutit.*“

Õpetaja 3: „(2) See nõuab pingutust, vastutama peab ka selle saksa keele tunni eest ning ettevalmistamata ei või kunagi jätke (ajakulu).“

- *Korra tagamine, tähelepanu haaramise raskused.* Väga palju toodi välja probleemina laste distsiplineerimist. Üks õpetaja tõi välja, et raskeimaks ongi distsipliini tagamine, lapsed on väga tujukad ja mitte koostööaltid, siis on õpetaja kimbatuses. Last ei saa sundida, kuid tund on tasuline ja laps peaks siiski midagi omandama.

Õpetaja 2: „(2) Distsipliini tagamine mängulise lähenemise kaudu, et laps kuulab ja teeb seda, mis vaja mitte ei jookse ringi. Peab oskama kuldse kesktee leida, et laps teeb, tegeleb, mängib ja samal ajal on tal hea olla ja ta on samal ajal kuuleb keelt ja on keelekeskkonnas.“

Õpetaja 6: „... Õpetaja peaks olema karm, aga nii, et lapsed austavad. Kui on mingi kurjustamine siis tuleb ära distsiplineerida ja edasi tuleb tundi teha sama rõõmsalt ja sellesse eelnevalt halvasti käitunud lapsesse ka suhtuda nagu teistesegi.“

Õpetaja 1: „Distsipliini tagamine on kindlasti raske ja kuidas lapsi köita. Ei saa sundida last jälgima, sest muidu kaob huvi ja peab teadma nippe ja nõkse. Võiks teiste kolleegide tunde vaadelda, saab häid nippe ...“

Sobivate õppevahendite/võtete puudus. Intervjuudest tuli välja, et õppematerjalid on asendamatud võõrkeele õpetamisel lasteaias, ilma nendeta polegi võimalik tegevusi teha.

- *Õpetaja käsiraamatud.* Üks õpetaja tõi välja õppematerjalide puuduse.

Õpetaja 5: „(12) Ei ole väga. Alguses võib-olla on raske, et õppevahendeid ja õpetaja raamatuid pole aga nüüd on ka neid rohkem saada, kuid päris sellist õpikut/töövihikut pole, mida üks ühele võtta ja mis oleks Eesti lastele tehtud ja mida saaks koolis jätkata. Samas ma ei ütleks ka, et see nüüd nii negatiivne on. Ise peab nagunii materjale kombineerima.“

- *Näitvahendid.* Selles osas olid kõik õpetajad nõus, et näitvahendid on varajases eas keeleõppe korral vajalikud.

Õpetaja 3: „Oi koguaeg, ilma polegi võimalik, muidu ei saagi lapsed aru.“

Üks õpetaja tõi aga välja, et näitvahendite tegemine on kulukas.

Õpetaja 6: „Nii palju kui võimalik, sest nende tegemine on kulukas ja niipalju kui mul endal olemas on siis ikka toon ja näitan. Powerpoint'i kasutan ja vahepeal vaatame multikaid. Väikeste lastega ei saa teistmoodi ja see on väga oluline, et näitvahendid oleks.“

Samas toodi välja, et õpetaja peaks lisaks muutma hääletooni, näoilmeid, korraldama eksperimente ja palju muud, et lapsel oleks huvitav ja lõbus.

Lastevanemate eelarvamused/vähene informeeritus. Nii mõnedki õpetajad tõi välja probleemid lastevanematega ning nende liiga suuri ootusi lapse võõrkeeleõppe omandamisele.

Õpetaja 3: „... Arvestada tuleks ka seda, et lastevanematel võivad olla väga suured ootused selles osas.“

Õpetaja 6: „(23) Eelpool ütlesin juba, et lapsevanemate ootused on mõnikord lapse keeleoskuse arengule liiga rutakad. Mõnikord võib olla lihtsalt lahkarmused, et lapsevanem on temperamentne ja nõudlik. Nad ootavad lapselt kohe tulemusi, et kui laps ei oska kohe rääkida inglise keeles siis on õpetaja halb.“

Toodi esile, et laps ei saa tunnistust keeleõppe kohta ning kooli minnes ei anna see lisaboonust. Ilmselt on see üks põhjusi, miks otsustatakse laps võõrkeele huviringi mitte panna.

Õpetaja 6: „(6) ... ja sa ei saa lapsele mingit sertifikaati/tunnistust ning laps ei saa kooli minnes edasijõudnute rühma ega mingit eelist. Pole nagu koolis eriti kasu sellest, selle 1-2 vahepealse aastaga laps unustab keele ära.“

Intervjuudest tuli välja, et õpetajad pole lapsevanemaid teavitanud varajase võõrkeeleõppe eelistest ja sellest, kui oluline on sama keele õpet kohe esimesest klassist jätkata. Paar õpetajat siiski tõdes, et lapsevanemaid peaks tõesti selles osas rohkem harima.

Õpetaja 1: „Ei ole teavitanud, sest lapsevanem peaks ise teadma, miks ta lapse on pannud keelt õppima. Kuna lapsed pole ju ühest rühmast on raske lapsevanemaid kokku saada ja sellejaoks tahamegi teha lastevanemate ühispidu. Aga kas arvate, et lapsevanemad teavad, et see on vajalik? See on jälle erinev, kindlasti on neid kes teavad ja neid kes ei tea. Kes vaatavad, et oh väga odavalt ja tasuta saavad ja on neid kes viivad last saksa keelsesesse riiki reisile.“

Õpetajate vähene metoodiline ettevalmistus/koolitus. Üks õpetaja tõi välja probleemi, et lasteaia õpetajate õppekavades puudub võõrkeeleõppe suund.

Õpetaja 1: „... Probleemiks on see, et lasteaia õpetajate koolituses ei ole võõrkeele suunda ettenähtud ja et tudeng oskaks keelt sellisel tasemel, vähemalt B1, et oskaks ka õpetada. Võiks keegi oma töös uurida õpetaja koolitust alushariduse raames, et kes oskavad nendest vähemalt ühte võõrkeelt B1 tasemel.“

Kaks õpetajat tõi välja enda puuduliku ettevalmistuse.

Õpetaja 6: „(9) Oleneb muidugi õpetaja väljaõppest. Õpetan lasteaias, aga tegelikult olen välja treenitud kooliõpilaste õpetamiseks. Tuleb aru saada, et sa ei anna koolitundi vaid lasteaias, kus on mänguline ja lõbus. Mängude osas on võib-olla natuke vähe teadmisi/materjale just lasteaia ealistele ning pole lasteaia õpetaja isikuomadusi.“

Õpetaja 4: „Ma ei tea niipalju ägedaid võimalusi, mida tunnis teha saab. Võib-olla on mu tunnid liiga ühekülgsed, et võiks mitmekülgsemad tegevused olla.“

Varajase võõrkeeleeõppe leviku probleemid Eestis

Õpetajate vastused selle küsimuse osas mõneti kattusid, kuid paaril korral toodi välja arvamused, miks võõrkeeleeõpe Eestis seni veel levinud pole.

Kvalifitseeritud varajase võõrkeeleeõpetajate puudus/kvaliteet. Mitmel korral toodi välja, et pole selliseid õpetajaid, kes oskaksid ning oleksid ka võimelised lasteaias üht võõrkeelt õpetama.

Õpetaja 1: „*Ma arvan, et meil polnud vahepeal selliseid õpetajaid, kes on valmis õpetama, võiksid lasteaias saksa keelt õpetada. Mõned õpetajad (kes koolis õpetavad) arvavad, et lasteaias võib samamoodi õpetada. Ei ole nii, et olen saksa keele õpetaja ja võin igal pool õpetada. On vaja läbida kursus, mis puudutab eelkooliealisi lapsi.*“

Õpetaja 5: „*Lasteaiaõpetaja ise, meil siin Eestis, ei ole jälle nii haritud, et võõrkeeles lastega tegevusi teha. Maapiirkonnas pole lapsevanematel eriti ka raha.*“

Õpetaja 3: „*Väljaspool linna võib-olla õpetaja kvaliteet, et oleks inimene, kes valdab keelt. Lasteaias ei tegele sõnavara või tähtedega ja meil on mänguline, selle jaoks on palju enamat vaja.*“

Rahalised probleemid. Peaaegu kõik õpetajad tõid välja rahalise poole, ühe õpetaja näitel esineb väikelinnas huviringi õppemaksu maksmisel võlgnevusi.

Õpetaja 2: „*(2) Rahaline küsimus, sest keegi peab ju selle eest maksma. ... Ta ei jõuaks seda kõike maksta ja tal läheb raha muujaoks vaja, ma saan sellest täitsa aru, et palgad on väikesed, ta vaatab kuidas ta otsotsaga kokku tuleb. Kui tal on valida kas osta bensiini autosse, et tööl käia või maksta lapse keeleõppe eest siis ta valib esimese jah.*“

Õpetaja 4: „*(9) Ma arvan, et ... või lapsevanemad ei taha maksta selle eest...*“

Õpetaja 3: „*Lasteaialt tahab see finantseerimist, aega ja inimesi ning kui keegi teine seda ei toeta siis õpetaja ükski ei jõua kõike seda teha. Vanemad ei jõua ka võib-olla maksta, kui toetust pole.*“

Õpetaja 5: „*(4) See on see, et (2) kuna see pole ettenähtud riiklikus õppekavas, siis seda ei pea tasuta õpetama. Siis seda sinna ei panda ja huviringid on tavaliselt isemajandavad ehk vanem maksab selle eest. Lapsevanemad ei jõua juurde maksta ja lasteaed ei pea tasuta pakkuma.*“

Üks õpetaja tõi välja olulise probleemi, miks ei saa väljaspool suurlinnasid lasteaias võõrkeeli õpetada.

Õpetaja 5: „*... Tallinnas ja Tartus on suured lasteaedad ja seal tuleb see grupp kokku ning õpetajal tasub seal käia. Aga kui võtta väike maa lasteaed (kus olen ka ise töötanud) kus on 2-*

3 rühmaline lasteaed siis 12 last kolme rühma peale kokku ei saa, sest üks on juba sõimeealised, teised keskmised ja kolmandad eelkooliealised. Siis pole õpetajal mõistlik seda tundi teha ja lasteaia laps puudub ka tihti, on haiged (tunnis on siis ainult 2-3 last).“

Avalikkuse huvipuudus.

Samuti toodi välja, et väikelinna lapsevanemad on mingi põhjusel vähem huvitatud laste võõrkeeleeõppest.

Õpetaja 6: *„Tartu lapsed on motiveeritumad ja saavutushimulisemad. Väikelinna (autori poolt muudetud) lapsed aga tundub, et ei taha väga olla ega pole kindlad, miks nad seal on ... Proovitundi tuli samuti ainult 3 last.“*

Õpetaja 4: *„(9) Ma arvan, et ... lapsevanemad ... ei tunne nad huvi mida lasteaed pakub.“*

Õpetaja 2: *„Teine ka, (4) et mõeldakse, et milleks mul seda vaja on, lapsevanema seisukohast, ma saan ilma selleta ka hakkama. ... No, üks moment on huvipuudus, ükskõiksus, madalam haridus tase võibolla, et ma arvan et võib-olla keeleõppe gruppidel on eelkõige (2) haritud vanemate hulgas rohkem pooldajaid.“*

Toodi välja, et mingil põhjusel pole lasteaiad võõrkeele õppe pakkumisest huvitatud.

Õpetaja 3: *„(6) Kõik jääb lasteaia taha, vanemad on alati nõus eriti kui kohapeal pakutakse.“*

Õpetaja 6: *„Samuti mõned lasteaiad ei tahagi keeleõpet oma lasteaias pakkuda.“*

Arutelu

Esimesele uurimisküsimusele *Millised on (koolieelse lasteasutuse) võõrkeele õpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe eelised* saadi õpetajate ütlusi analüüsidest vastuseks, et õpetajad olid üksmeelel, varajase võõrkeeleeõpe soodsast mõjust laste arengule, mis ühtis paljude teoreetikute arvamusega (Tarvas & Jung, 2009; Rannut, 2000; *A policy handbook*, 2011; Winsler et al., 1999; Elvin, Maagero & Simonsen, 2007; Vos, s.a.).

Uuritavate arvamused kattusid mitmete autorite väidetega, et varajases eas lapsed õpivad keelt kiiremini ja kergemini (Rannut, 2000; Elvin, Maagero & Simonsen, 2007; *A policy handbook*, 2011; Ruutmets & Saluveer, 2008; Cameron, 2011; Baker, 2005). Töö autori arvates, on see osaliselt korrelatsioonis õpetajate arvamustega, et varakult alustades saab võõrkeeli õppida pikemat aega, mis tagab parema võõrkeele oskuse. Õpetajate veendumustega on kooskõlas ka uurijate väited (*A policy handbook*, 2011; Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Widlok et al., 2010). Intervjueeritavad olid veendunud, et tulevikus on lapsel lihtsam hakkama saada ning ta omandab parem hääldus. Seda kinnitavad ka mitmed teoreetikud (Ruutmets & Saluveer, 2008; Baker, 2005; Ghasemi & Hashemi, 2011; Bangma & Riemersma, 2011; *A policy handbook*, 2011; Elvin, Maagero & Simonsen, 2007).

Paljude uurijate arvamuse kohaselt omandavad koolieelses eas lapsed võõrkeelt intuitiivselt, kuulamise käigus (*A policy handbook*, 2011; Ghasemi & Hashemi, 2011; Baker, 2005). See on kooskõlas õpetajate teadmistega, et laps justkui omandab keelt iseenesest, kui ta viibib keelekeskkonnas ega tunne survet õppimiseks. Uurimuses osalenud õpetajate arvamus ühtib ka paljude uurijate väitega, et koolieelne iga on parim aeg keele omandamiseks (Reilly & Ward, 2003; Vos, s.a.; Levecke, 2009; Widlok et al., 2010; Rannut, 2000; Baker, s.a.; Ghasemi & Hashemi, 2011). Teoorias rõhutatud (Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Ghasemi & Hashemi, 2011), et võõrkeelee õppega tuleb alustada nii vara kui võimalik, seda tõdesid ka õpetajat. Huvitav oli, et olenemata sellisest arvamusest, õpetasid peaaegu kõik (5) õpetajad ise siiski ainult viie kuni kuue aastaseid lapsi. Töö autori arvates on põhjuseks asjaolu, et koolieelikuid on lihtsam õpetada, kuna neile ei pea niipalju näitlikustama ning laste edusammud on kiiremad.

Teisele uurimisküsimusele *Millised on (koolieelse lasteasutuse) võõrkeelee õpetajate arvamuste kohaselt varajase võõrkeeleeõppe peamised probleemid* vastuseid analüüsid ilmnes, et õpetajatel oli probleemide väljatoomisega raskusi. Probleemseimaks on distsipliini tagamine. Reilly & Ward (2003) on välja toonud, et õpetajad, kes väikestega tegelevad peavad olema valmis laste koostööst keeldumiseks, mis teeb õpetaja töö raskemaks, seda kinnitasid ka intervjueritavad õpetajad.

Samas ilmnes intervjuude analüüsi käigus probleeme, mida teoorias ei olnud autorid välja toonud: ettevalmistuse aega kulub õpetajatel väga palju, kuigi tegevus ise on tavaliselt vaid 30 minutit pikk ning kunagi ei või ettevalmistamata jätta. Töö autori arvates toodi pikk ettevalmistusaeg välja, kuna osa intervjueritavatest polnud lasteaiadõpetaja haridusega ja seetõttu väikeste laste õpetamises väheste kogemustega. Autori suureks üllatuseks puudus ühel intervjueritavatest igasugune pedagoogiline haridus ning vajalikku haridust ja/või vastavaid koolitusi polnud läbinud ka mõned teised uurimuses osalenud õpetajad. Seetõttu esines ka vastuolu teooriaga, kuna teoreetikud on rõhutanud, et õpetajad peavad olema vastavad koolitused läbinud (Jõgeva, 2011; Varane keeleõpe, s.a.; Widlok et al., 2010).

Teoreetikute ja õpetajate arvamused ühtisid, selles osas, et keeleõppe edukus sõltub suuresti võõrkeeleeõpetaja oskustest, tegevusest ja kogemusest (Gasteiger-Klicpera et al., 2009; Widlok et al., 2010; Aukrust & Rydland, 2011). Mõned autorid (Reilly & Ward, 2003; Widlok et al., 2010) tõstavad esile, et kui võõrkeeleeõpe tekitab lapsel stressi, võib see lapsele negatiivselt mõjuda ning toodi välja tõsiasi, kui laps hakkab tunnist osavõtmist kartma või kui õpetaja räägib valesti, mistõttu laps salvestab endale valesti siis ainult sellistel juhtudel võib see lapsele halba mõju anda.

Õpetajate vastuste analüüsimisel selgus, et võõrkeeleeõppe huviringis käimine vähendab lapse mänguaega ning lapsevanemad loobuvad lapse soovil võõrkeelee huviringist. Seda põhjendati arvamusega, et võõrkeelee huviringid toimuvad õhtusel ajal ning sel ajal on lastel tavaliselt vabamängu aeg ning kevadiste ilmadega tahavad lapsed eriti väljas olla ja mängida. Seetõttu on parem, kui võõrkeeleeõpet annab rühmaõpetaja, siis saab võõrkeelsed tegevused läbi viia hommikupoolsel ajal, seda lähenemist soosivad teoreetikud (Widlok et al., 2010). Töö autor on vastupidisel arvamusel, kui võõrkeelee huviringi tegevused on lapsele piisavalt põnevad, lõbusad ja mängulised, siis tahab laps seal käia ka väga ilusate ilmade korral.

Intervjueeritud õpetajad pidasid oluliseks välja tuua selliste õppematerjalide vähesuse, mida oleks võimalik kasutada lasteaias ja pärast koolis jätkata. Vajadust ühtsete õppematerjalide järele, mis puudutaks lasteaeda kui ka esimest kooliastet on kirjutanud Widlok et al. (2010) ja Sowers (1996). Saksa keele õpetajad saavad oma töös kasutada Goethe Instituudilt lasteaedadele ja eelkoolidele välja töötatud materjale: *Deutsch mit Hans Hase Im Kindergarten und Vorschule* (Jõgeva, 2011). Saksa Kultuuri Instituudist on võimalik materjale tellida ning õpetajad on nendega väga rahul. Inglise keelseid ühtseid materjale, mida intervjueeritavad kasutavad, vestluse käigus välja ei tulnud.

Õpetajad tõdesid, et on tundnud lastevanemate liiga suuri ootusi, kärsitust ning seda, et kui laste edusammud pole piisavalt kiired, on lastevanemate arvates põhjuseks halb õpetaja. Töö autori arvates peaksid õpetajad lapsevanemaid varajase võõrkeeleeõppe kohta harima juba enne seda, kui keeleõpe algab. Samal arvamusel on ka mõned autorid (*A policy handbook*, 2011; Widlok et al., 2010). Kahjuks jäi aga töö autorile intervjuude vastustest mulje, et õpetajad ei ole ega kavatsengi lapsevanemaid varajase võõrkeelee õppimise osas harida ning osa neist arvab, et lapsevanem peaks ise juba kõigest teadlik olema kui paneb lapse võõrkeelee huviringi, mis töö autori arvates on vale ootus, kuna eesti keelset infot varajase võõrkeeleeõppe kohta on vähe.

Widlok et al. (2010) arvavad, et võõrkeeleeõpe tuleks riiklikku õppekavasse sisse kirjutada ja luua sellega õpetajatele kindel alus ja raam, millest õpetamisel juhinduda. Töö autor on sellega täiesti nõus, sest siis oleks laste haridus ühtlasem. Ühtlast haridust nõuab Eesti Võõrkeelte strateegia 2009-2015 (2009). Intervjuusid analüüsid ilmnes, et õppekava või alusdokumendi puudumist ei toonud ükski õpetaja probleemina välja. See võis tuleneda töö autori arvates sellest, et osadel õpetajatel oli keeltekooli õppekava juba olemas. Vastupidi selle puudumist peeti hoopis positiivseks, sest sellisel juhul ei ole õpetajal piiri ees, kuhu lastega jõudma peab, saab natuke vabamalt võtta ega pea tempot jälgima.

Kolmanda uurimisküsimuse *Mis võib olla selle põhjuseks, et võõrkeeleeõpe Eesti lasteaedades isegi huviringina väga levinud pole* (koolieelse lasteasutuse) võõrkeeleeõpetajate arvates vastuseid analüüsid selgus, et osad lasteaiad ei soovi võõrkeeleeõpet oma lasteaias pakkuda, kuid lasteasutus peaks pakkuma lastele mitmekülgseid arenguvõimalusi ja paremat ettevalmistust kooliks, sealhulgas ka võõrkeeleõppeks. See asjaolu selgitab mõnevõrra, miks Euroopa komisjoni ülevaates (*Country summaries*, 2011) leiti, et ainult 7,3% Eesti lasteasutustes pakutakse võimalust võõrkeelte õppimiseks, mis omakorda seostub eelnevas arutelus osas mainitud Eesti Võõrkeelte strateegia 2009-2015 (2009) seni ebapiisavas rakendumises.

Intervjuudes osalenud õpetajate arvamuste kohasel on üheks põhjuseks koolitatud õpetajate puudus. Vastuseid analüüsid selgus tõsiasi, et lasteaiasõpetajaid ei koolitata võõrkeeli õpetama, kuid teoreetikud (Jõgeva, 2011; Widlok et al., 2010) rõhutavad, et varajast võõrkeeleeõpet peaks andma lasteaiasõpetajad, kes on võõrkeeleeõpetamisele spetsialiseerunud. Samas oli uuritavatest õpetajatest ainult üks, lasteaiasõpetaja haridusega. Intervjuueeritud õpetajatest neli, oli saanud koolituse varajase võõrkeeleeõppe metoodikast

Õpetajate vastustest selgus, et levikut takistavaks asjaoluks võib olla ka lastevanemate halb materiaalne olukord, mistõttu pole lapsevanemal isegi soovi korral võimalust laps võõrkeele huviringi panna. Analüüsi käigus tuli välja tõsi asi, et väiksemates kohtades on väiksed lasteaiad, kus on väga raske saada ühealisi lapsi niipalju, et rühm kokku tuleks. Vähesel osavõtjate arvu tõttu ei ole õpetajal tulus kohapeale sõita. Töö autori arvates on need ühed olulisemad põhjused, mis takistab varajase võõrkeeleeõppe levikut Eestis. Uurimuses osalenud õpetajate arvamuse kohaselt on probleemiks see, et laps ei saa võõrkeele õppimise kohta tunnistust, mis annaks talle kooli minnes teiste laste ees eelise.

Intervjuude sisu tõlgendamisel saab kokkuvõtvalt tõdeda, et varajase võõrkeeleõppe eelistena toodi välja lapse mitmekülgset arengut, ettevalmistamist kooliks või tulevikuks. Probleemideks arvati olevat lastevanemate vähene teadlikkus varajase võõrkeeleõppe olemusest, suur ajakulu tunni ettevalmistuseks; õppematerjalide puudus ning õpetajate vähene väljaõpe, mis viib õpetajate puuduse probleemi. Varajase võõrkeeleõppe levikut Eestis takistab aga selle õpetamiseks võimeliste õpetajate puudus ning lasteaedade kui ka lastevanemate huvipuudus ja ressursside vähesus.

Töö praktilise väärtusena võib välja tuua selle, et tööst saavad infot varajase võõrkeeleõppimise/õpetamise kohta nii lapsevanemad, kes tahavad oma lapse võõrkeele huviringi panna kui ka õpetajad, kes kaaluvad varajases eas võõrkeeli õpetama asuda. Tulevase lasteaiasõpetajana oli autorile nii temakohase kirjandusega tutvumine kui uurimuse

läbiviimisega seonduv oluline samm uurivaks õpetajaks kujunemise teel, töö autor oskab edaspidi oma kutsetöös lapsevanemaid selle teema osas paremini nõustada. Samuti saab töö autor rakendada uurimustulemusi edaspidises õpetajatöös, võttes seejuures arvesse õpetajate poolt välja toodud ja nende jaoks oluliseks peetud aspekte, samuti julgustada lasteaedu ja kolleege, kellel on väga hea võõrkeeelõpe oskus, võõrkeeelõpeühingu avamiseks. Uurimuse plussiks toob autor välja selle, et hoolimata nelja õpetaja vähestest kogemustest andsid kõik õpetajad põhjalikke vastuseid.

Uurimuse piiranguks peab töö autor, sobivate intervjuueeritavate leidmise, kontaktide kättesaamise raskused, seetõttu ei olnud töö autoril valikuvõimalust võtta uurimusse ainult suurima kogemusega õpetajaid. Mugavusvalimi ja intervjuueeritavate objektiivse vähesuse tõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi, seega on edaspidi mõeldav antud teemat magistratöös raames laiemalt edasi uurida, kaasates uurimusse rohkem õpetajaid ning luua tagasivaatavalt seoseid bakalaureusetöös läbiviidud uurimusega. Kindlasti peaks saadud tulemuste puhul arvestama asjaoluga, et uuringus osalenud nelja õpetaja puhul on tegemist spetsiaalsetes koolitustes osalenud õpetajatega ning neist kahel on pikaajased kogemused varajase võõrkeeelõpe õpetamisel. Arvatavasti oleksid mõnes teises piirkonnas läbi viidud uurimuse tulemused erinevad käesolevatest tulemustest. Töö autori arvates, võiks paari aasta pärast kordusuuringuse teha, kuna siis on õpetajatel rohkem kogemusi. Edaspidi võiks uurida ka, kuidas suhtuvad lasteaedade direktorid varajase võõrkeeelõpe õpetamise võimalustesse.

Tänuõnad

Töö autor tänab lasteaedasiid ja nende õppealajuhatajaid, kes leidsid aega kirjadele vastamiseks ning aitasid seeläbi kaasa töö valmimisele. Eriti suur tänu kõigile uurimuses osalenud õpetajatele oma kogemuste ja arvamuste jagamise eest. Aitäh õpetaja Heidi Rajamäe-Volmer`ile, kellega töö autor tegi prooviintervjuu eksperthinnangu saamiseks. Tänan Maie Vumba`t ingliskeelse abi eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud lõputöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Abello-Contesse, C. (2008). Age and the critical period hypothesis. Külastatud aadressil: <http://eltj.oxfordjournals.org/content/63/2/170.full.pdf+html>.
- Aukrust, V. G., & Rydland, V. (2011). Preschool classroom conversations as long-term resources for second language and literacy acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32, 198-207.
- Baker, C. (2005). *Kakskeelne laps*. Tallinn: El Pardiso.
- Baker, F. (s.a.). Children learning a second language. Külastatud aadressil: <http://www.kidspot.com.au/schoolzone/General--Children-learning-a-second-language+4095+396+article.htm>.
- Bangma, I., & Riemersma, A. (2011). Multilingual Early Language Transmission (MELT) Summary of relevant literature on early multilingual learning, related to European smaller state and regional & minority language communities. Külastatud aadressil: <http://www.folkhalsan.fi/Global/VarVerksamhet/barnochfamilj/sprakochkommunikation/MELT/MELT%20research%20paper.pdf>.
- Cameron, L. (2011). *Teaching Languages to Young Learners*. The United Kingdom: Cambridge University Press.
- Cheour, M., Shestakova, A., Alku, P., Ceponiene, R. & Näätänen, R. (2002). Mismatch negativity shows that 3-6 year old children can learn to discriminate non-native speech sounds within two months. *Neuroscience letters*, 325, 3, 187-190.
- Dominiguez, R., & Pessoa, S. (2005). Early versus late start in foreign language education: documenting achievements. *Foreign language annals*, 38, 4, 473-483.
- Eesti Võõrkeelte strateegia 2009-2015. (2009). Külastatud aadressil: www.hm.ee/index.php?popup=download&id=8928.
- Elvin, P., Maagero, E & Simonsen, B. (2007). How do the dinosaurs speak in England? English in kindergarten. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15, 1, 71-86.
- Erichsen, K., & Hönscheidt-Erichsen, S. (2010). *Kinder fördern: Das Praxisbuch für Nachahmer*. Husum: Kinderförderverein Nordfriesland e.V.
- Eurobaromeetri uuringud. Eurobaromeetri eriuuring nr 386. *Europlased ja keeled*. (2012). Külastatud aadressil: http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/eurobarometer-survey_et.htm.
- Euroopa Komisjon. Pressi-teade. (2012 21. juuni). Eurobaromeeter: 98% vastanutest arvab, et lapsed peaksid õppima võõrkeeli, kuid testide kohaselt on keeleoskus väga erinev.

- Külastatud aadressil: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-679_et.htm.
- Euroopa Komisjon. Pressi-teade. (2012 20. september). Lapsed hakkavad Euroopas võõrkeeli õppima üha varasemas eas. Külastatud aadressil: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-990_et.htm.
- European Commission. *Country summaries*. (2011). Külastatud aadressil: http://ec.europa.eu/languages/pdf/ellphb_summaries.pdf#EE.
- Euroopa Ühenduste Komisjon. (2007). *Keeleõppe ja keelelise mitmekesisuse edendamise tegevuskava rakendamist käsitlev aruanne*. Külastatud aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0554:FIN:ET:HTML>.
- Gasteiger-Klicpera, B., Knapp, W., Kucharz, D., Schabmann, A., & Schmidt, B. (2009). Effects of Language Learning Interventions in Pre- School Children: A Longitudinal Study. *Forum on Public Policy Online*, v2009 n1 2009. 13 pp.
- Ghasemi, B., & Hashemi, M. (2011). Foreign language learning during childhood. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 28, 872-876.
- Goethe Institut Estland (s.a.). *Saksa keel lasteaias*. Külastatud aadressil <http://www.goethe.de/ins/ee/tal/lhr/ffl/et3818525.htm>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Jõgeva, R. (2011). *Võõrkeelse aineõppe praktilised näited*. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/V%C3%B5%C3%B5rkeelse_aine%C3%B5ppe_praktilised_n%C3%A4ited.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2010). *RT I 2010, 60, 407*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Leung, A. H-C. (2012). Bad influence? – an investigation into the purported negative influence of foreign domestic helpers on children's second language English acquisition. *Journal of multilingual and multicultural development*, v33, 2, 133-148.
- Levecke, B. (2009). Early GFL Learning – German as a Foreign Language in Kindergartens and Primary Schools Külastatud aadressil <http://www.goethe.de/ges/spa/dos/daf/unt/en4568347.htm>.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. Külastatud aadressil: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>
- Rannut, Ü. (2000). *Varane eesti keele kümbelus ja eesti keel kui teine keel 1. klassis: õpetaja Meelespea*. Tallinn: AuraTrükk.
- Reilly, V., & Ward, S.M. (2003). *Very Young Learners*. Oxford: Oxford University Press.

- Ruutmets, K., & Saluveer, E. (2008). Võõrkeel. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 303-321). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Sower, J. (1996). *Young Children Learning English as a Second Language: An Intensive Summer Program*. Külastatud aadressil <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED398729.pdf>.
- Tartu linna koolieelsed lasteasutused. Tartu linna kodulehekülg. (s.a.). Külastatud aadressil: http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=8&page_id=976.
- Tarvas, M., & Jung, M. (2009, 6. veebruar). Inglise keel pole ainus võõrkeel. *Õpetajate Leht*, lk 16.
- Varane keeleõpe. (s.a.). Külastatud aadressil: <http://www.incaproject.eu/web/content.asp?lng=et&parent=LEARNING§ion=INTRODUCTION>.
- Vos, J. (s.a). *Can Preschool Children Be Taught a Second Language?* Külastatud aadressil http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleId=60.
- Widlok, B., Petravic, A., Org, H. & Romcea, R. (2010). Nürnbergi soovitusel varajaseks võõrkeeleeõppeks. München: Goethe-Institut e.V.
- Widlok, B., Emeršic, S., Gotsche, R., Hübner, K., Lundquist Mog, A., Plautz, K. & Steinlen, A. (2008). Schnupperangebot: Deutsch als Fremdsprache im Kindergarten. München: Goethe-Institut e.V
- Winsler, A., Diaz, R. M., Espinosa, L. & Rodriguez, J. L. (1999). When Learning a Second Language Does Not Mean Losing the First: Bilingual Language Development in Low-Income, Spanish-Speaking Children Attending Bilingual Preschool. *Child Development*, Volume 70, Number 2, 349-362

Lisad

Lisa 1. Intervjuu

- Intervjueeritavatele uurija isiku ja uurimuse eesmärkide ning sisu tutvustus.
- Meeldiva ja usaldusliku õhkkonna loomine.

Küsimused intervjueeritava kohta:

- Milliseid keeli lastele õpetate?
- Mis vanuses lapsi õpetate? Palju lapsi ühes rühmas/grupis on?
- Mitu aastat on Teil varajase võõrkeele õpetamise kogemust?
- Millise hariduse olete omandanud? Kas teil on ka lasteaiaõpetaja või keeleõpetaja haridus?

Millistel varajase võõrkeele õpetamise alaste kursustel/täiendkoolitustel olete osalenud?

- Kui kõrgelt hindate oma hääldusoskust? Milline on Teie keeleoskuse tase (B1, 2; C1, 2)? *Kui tähtsaks peate õpetaja korrektset hääldust?*

Küsimused varajase võõrkeeleõppe kohta

- Mis on Teie arvates varajase võõrkeele õppe eesmärkideks?
- Mis võib olla Teie arvates selle põhjuseks, et võõrkeeleõpe Eesti lasteaedades isegi huviringina (eriti väljaspool linnasid) väga levinud pole? *Kas oskate tuua välja mõne sobiva lahenduse või võimaluse olukorra parendamiseks?*
- Millist vanust peate parimaks vanuseks varajase võõrkeeleõppega alustamiseks, palun põhjendage?
Millist vanust peate liiga varajaseks võõrkeele õppega alustamiseks, põhjendage?
- Miks saksa/inglise keel on parim keel lapse esimeseks võõrkeeleks, põhjendage?
Nimetage põhjuseid, miks see pole parim keel?
- *Kirjeldage lühidalt üht „tundi“ lastega? Kui palju ja millisel viisil kasutate näitvahendeid?*
- Mida peab üks õige varajase võõrkeeleõppe „tund“ sisaldama? *Kiuvõrd räägite ainult saksa/inglise keeles?*
- Mida peate oluliseks (võõrkeele õppe) tegevuste läbiviimisel?
- Millised võivad olla põhjused võõrkeeleõppest loobumiseks? Kas Teie õpetamise ajal on mõni laps loobunud võõrkeele õppest? *Mis võis olla selle põhjuseks?*
- Kuidas käitute, kui laps eksib võõrkeelt kasutades?

Küsimused varajase võõrkeeleõppe negatiivsete ja positiivsete külgede kohta

- Milliseid varajase võõrkeeleõppe võimalikke positiivseid külgi lapse jaoks oskate välja tuua?
- Nimetage varajase võõrkeeleõppe võimalikke negatiivseid külgi lapse jaoks. *Millisel juhul ei tohiks laps lasteaia võõrkeeli õppida?*
- Nimetage varajase võõrkeeleõppe võimalikke positiivseid külgi õpetaja jaoks.
- Milliseid varajase võõrkeeleõppe võimalikke negatiivseid külgi õpetaja jaoks oskate välja tuua?
- Milliseid probleeme võib ette tulla seoses varajase võõrkeele õpetamisega?

Küsimused varajase võõrkeeleõppe jätkusuutlikkuse kohta

- Kuidas olete taganud lastele võõrkeeleõppe järjepidevuse?
- Millist informatsiooni olete jaganud/jagate lastevanematele seoses varajases eas võõrkeele õppega?
Kas olete lapsevanemaid teavitanud, et laps peaks võimalusel esimesest klassist alates sama keele õpet jätkama?
Kas olete lapsevanemaid teavitanud, millist mõju avaldab teatud keelte õppimise järjekord?
- Tänu sõnad.

Lisa 2. Näidis kodeerimise ja kategooriate moodustamisest

Koodid	Alakategooriad	Peakategooriad
Alusteadmiste omandamine	Lapse mitmekülgne areng/arendamine	
Uute teadmiste omandamine		
Käelised tegevused		
Saab mängida, laulda, tantsida		
Teistsugune kui lasteaia tavapärased tegevused		
Julguse saamine (võõras keskkonnas kohanemine)		
Silmaringi laiendamine		
Mitmekülgne areng		
Mälu areng		
Tore, lõbus on kasulikuga ühendatud		
Häälduse omandamine ja imiteerimine	Võõrkeele õppimise/õpetamise kiirus, kergus	Varajase võõrkeeleõppe positiivsed küljed
Parem hääldusoskus		
Kordamine (pidev)		
Õppimine läbi mängu		
Suuremad võimalused tulevikus		
Lihtsam ja kiirem õppimise võime		
Lapsed on andekad		
Pikem keeleõppe periood		
Koolis saab keeleõpet jätkata, ei pea nullist alustama	Lapse parem ettevalmistus kooliks ja tulevikuks.	
Materjali läbimine koolis kiirem/kergem		
Võõrkeelest arusaamine		
Keele omandamine		
Tulevikus võimalus välismaalastega iseseisvalt suhelda		
Ettevalmistamine kooli sisseastumiskatseteks		
Ettevalmistamine kooli võõrkeele tunniks		
Ettevalmistamine parema tuleviku jaoks		
Võõrkeelsed kõrgkoolide õppekavad		

Lisa 3. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Krista Otto (20.04.1989) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose *Varajase võõrkeeleõppe eelistest ja probleemidest Tartu lasteaedade võõrkeeleõpetajate arvamuste põhjal*, mille juhendaja on Esta Sikkal,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 20.05.2013